

KOMASACIJE IN DRUGE ZEMLJIŠKE OPERACIJE V PROGRAMU RAZVOJA PODEŽELJA SLOVENIJE 2014–2020

LAND CONSOLIDATION AND OTHER AGRICULTURAL LAND MEASURES IN THE RURAL DEVELOPMENT PROGRAMME OF SLOVENIA 2014–2020

Tomaž Primožič, Anka Lisec

Za udejanjenje strateških ciljev na področjih prostorskega razvoja in infrastrukturne opremljenosti, prehranske varnosti, zagotavljanja obnovljivih virov energije ter varstva narave in okolja mora država usmerjati in nadzorovati rabo prostora ter z ustreznimi instrumenti omogočiti prilagajanje rabe zemljišč začrtanim smernicam. Zemljiške operacije, kot so komasacije, so lahko eden temeljnih instrumentov za usmerjanje rabe prostora na urbanih in ruralnih območjih. Pri tem komasacije opredelujemo kot instrument za preurejanje parcelne in lastniške strukture, vključno z urejanjem ustreznega dostopa do zemljiških parcel, gradnjo druge ustrezne infrastrukture in izvedbo ukrepov, ki so ključni za izkoriščanje zemljišč v skladu z načrtovano oziroma dovoljeno rabo. S komasacijami torej zagotovimo pomembne pogoje za dejansko opravljanje funkcije, kot je dovoljena oziroma načrtovana v planskih aktih.

V Sloveniji imamo veliko več izkušenj na področju tako imenovanih »komasacij kmetijskih zemljišč«, ki so določene v Zakonu o kmetijskih zemljiščih (ZKZ, 2011), kot na področju izvajanja urbanih komasacij. Predmet prvih, to je komasacij po Zakonu o kmetijskih zemljiščih, so poleg kmetijskih zemljišč sicer lahko tudi gozdna, nezazidana stavbna in druga zemljišča ter naprave na njih. Poleg daljše tradicije na področju komasacij kmetijskih zemljišč v Sloveniji na izvajanje komasacij pomembno vpliva finančna podpora za izvajanje komasacij in drugih agrarnih operacij. Namen prispevka je predstaviti sistem finančne podpore za izvajanje zemljiških operacij – poleg komasacij tudi agromelioracij in namakalnih sistemov – v okviru programa razvoja podeželja. Ravno se je izteklo obdobje izvajanja zemljiških operacij v okviru Programa razvoja podeželja RS 2007–2013 (PRP 2007–2013), ki bi ga lahko označili kot uspešno, Program razvoja podeželja RS 2014–2020 (PRP 2014–2020) pa prinaša na tem področju nekaj sprememb.

1 ZEMLJIŠKE OPERACIJE V KMETIJSKEM PROSTORU – AGRARNE OPERACIJE

Pridelava hrane, podnebne spremembe, oskrba z energijo, širjenje naselij in območij infrastrukturnih objektov kot tudi trajnostno upravljanje naravnih virov in ohranjanje biotske raznovrstnosti prinašajo nove zahteve glede rabe zemljišč na podeželju (slika 1) in še povečujejo pritiske na ruralni prostor, tako se pogosto srečujemo s konflikti glede rabe tal. Sodobne zemljiške operacije niso več specifični ukrepi kmetijske oziroma gozdarske politike, temveč združujejo različna področja urejanja prostora. Poleg prizadevanj za izboljšavo pogojev za kmetijsko pridelavo in gozdarstvo s spremembo zemljiškolastninske strukture se z zemljiškimi operacijami izboljša omrežje poljskih poti ter druga prometna infrastruktura, urejajo vodne razmere tal, ureja krajina in

izvajajo okoljski ukrepi, izvajajo projekti varovanja narave ter druge vrednote oziroma danosti kmetijskega prostora (Hartvigsten 2014; Thomas, 2014; Lisec in sod. 2015; Lisec, Primožič in Punčuh, 2015).

Posledično se tudi koristi investicij v zemljiške operacije ne ocenjujejo le z vidika neposredne gospodarske koristi v kmetijski pridelavi ali gozdarstvu. Predvsem v Nemčiji in skandinavskih državah pri prednostih in koristih komasacij kmetijskih in gozdnih zemljišč poleg neposrednih gospodarskih izpostavljajo še družbene in okoljske koristi. Prednosti komasacij kmetijskih zemljišč, to je zložbe zemljiških parcel, spremljajočih infrastrukturnih projektov ter drugih ukrepov urejanja prostora, so številne in bi jih lahko v grobem razdelili v naslednje skupine (Lisec, Primožič in Punčuh, 2015):

1. **gospodarske koristi za kmetijski sektor:** podpora kmetijstvu in izboljšanje pogojev za kmetijsko pridelavo, zmanjšanje stroškov kmetijske pridelave (na primer prevoznih stroškov), večje možnosti za varovalne ukrepe proti naravnim nesrečam (na primer mreža proti toči) ipd.;
2. **prednosti za lastnike in najemnike zemljišč:** izboljšanje pogojev za kmetijsko pridelavo in zagotavljanje pravne varnosti lastnikom s kakovostnim evidentiranjem zemljišč v zemljiškem katastru in zemljiški knjigi;
3. **kakovostne nepremičninske evidence:** zagotavljanje kakovostnih podatkov in informacijske podpore za izvajanje ukrepov zemljiške politike ter za zagotavljanje pravne varnosti nosilcem pravic na nepremičninah (op. v slovenski strokovni javnosti se mnogokrat navaja Nizozemska kot država, ki ima kakovosten kataster nepremičnin zaradi večkratne izmere celotne države v preteklem stoletju; manj je poudarjeno, da praviloma ni šlo za nove izmere, ampak za katastrsko preurejanje (komasacije) urbanih in ruralnih območij) – glej tudi Triglav (2008 in 2014);
4. **boljši pogoji za razvoj drugih dejavnosti v prostoru,** kot je na primer rekreacija: urejanje kmetijske krajine, vključno z urejanjem zelenih površin in poljskih poti, učnih in kolesarskih poti ipd.;
5. **koristi za okolje:** zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov pri kmetijski obdelavi in dostopanju do zemljiških parcel, izvajanje okoljskih ukrepov in ukrepov varovanja pred naravnimi nesrečami v okviru zemljiških operacij;
6. **koristi za družbo,** ki se kaže v razvoju podeželja, prehranski in socialni varnosti podeželja ter države, zagotavljanju pogojev za uravnotežen regionalni in trajnostni razvoj ipd.

Slika 1: Večfunkcionalnost podeželskega prostora, Posavje (fotografija: A. Lisec).

V Sloveniji določa zemljiške operacije v kmetijskem prostoru, tako imenovane agrarne operacije, Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ, 2011). Zakon izvira iz leta 1996 ter v splošnem ureja upravljanje in varovanje kmetijskih zemljišč, katerih obseg se v Sloveniji stalno manjša zaradi zaraščanja na eni strani ter širitve pozidave in gradnje infrastrukturnih objektov na drugi strani. Po zakonu so agrarne operacije medsebojna menjava kmetijskih zemljišč, arondacije, komasacije in melioracije, ki se delijo na agromelioracije, namakanje in osuševanje kmetijskih zemljišč. Pobudo za agrarne operacije dajejo lastniki kmetijskih zemljišč oziroma njihove skupnosti ali druge pravne osebe po pooblastilu lastnikov zemljišč.

V okviru programov razvoja podeželja PRP 2007–2013 in PRP 2014–2020 so se izvajale in se načrtujejo naslednje agrarne operacije, kot je opredeljeno v Zakonu o kmetijskih zemljiščih (ZKZ, 2011):

- **komasacije:** obsegajo ukrepe zlozbe zemljišč oziroma zemljiških parcel, kot so evidentirane v zemljiškem katastru in zemljiški knjigi, na nekem območju in ponovne razdelitve med prejšnje lastnike tako, da dobi vsak čim bolj zaokrožena zemljišča. Predmet komasacije so kmetijska zemljišča, lahko pa tudi gozdovi, nezazidana stavbna in druga zemljišča na komasacijskem območju ter naprave na teh zemljiščih (ZKZ, 2011: 55. člen);
- **agromelioracije:** obsegajo ukrepe, s katerimi se izboljšujejo fizikalne, kemijske in biološke lastnosti tal ter izboljšuje dostop na kmetijsko zemljišče. Agromelioracije obsegajo ukrepe za izravnavo zemljišč, krčitev grmovja in dreves, nasipavanje rodovitne zemlje, odstranitev kamnitih osamelcev, ureditev poljskih poti, izdelavo teras, ureditev gorskih in kraških pašnikov, ureditev manjših odvodnjavanj, apnenje in založno gnojenje. Agromelioracije se delijo na zahtevne in nezahtevne (ZKZ, 2011; 80. člen);
- **namakanje:** obsega ukrepe in naprave za zagotovitev vode, njeno distribucijo in rabo z namenom zagotoviti rastlinam optimalno vlago v tleh. Namakalne sisteme delimo na velike namakalne sisteme, ki so namenjeni večjemu številu uporabnikov za skupno rabo po namakalnem urniku, ter male namakalne sisteme, namenjene enemu ali več uporabnikom, ki pa uporabljajo namakalni sistem neodvisno drug od drugega (ZKZ, 2011: 79. člen).

Slovenska zakonodaja ukrepe urejanja poljskih poti, izravnave zemljišč, krčitve grmovja in dreves ipd. uvršča med ukrepe agromelioracij in ne komasacij, kar je nekoliko nenavadno tako glede mednarodne primerljivosti kot praktično. Nove parcelne strukture ne moremo začeti uporabljati, če niso zagotovljene ustrezne razmere za dostopanje do zemljišč in njihovo rabo, zato v evropskih državah z dolgoletnimi izkušnjami instrument komasacije poleg parcelnega in lastniškega preurejanja zemljišč vključuje tudi vse ustrezne spremljajoče ukrepe, ki so ključnega pomena za rabo zemljiških parcel (gradnja poljskih poti, urejanje vodnega režima, urejanje krajine).

2 IZKUŠNJE NA PODROČJU IZVAJANJA AGRARNIH OPERACIJ V SLOVENIJI

Prvi zakon, ki je urejal agrarne operacije na območju današnje Slovenije, sega v daljno leto 1883, toda v prvih desetletjih na območju današnje Slovenije ni bilo množičnih izvedb. Najbolj intenzivno v zgodovini urejanja kmetijskih zemljišč na Slovenskem je zagotovo obdobje po drugi svetovni vojni, predvsem obdobje 1981–1990, ko je bilo uvedenih največ agrarnih operacij. K temu so pripomogli zakonodaja, shema financiranja in takratna organiziranost strokovne službe, ki je vodila postopke agrarnih operacij. Na območju Slovenije je bilo po drugi svetovni vojni do leta 1990 v komasacije vključenih več kot

52.000 hektarjev zemljišč (Kokolj Prošek, 2001; Lisec in Primožič, 2013; Lisec in sod., 2013). V tem obdobju je bilo približno 72.000 hektarjev zemljišč vključenih v projekte osuševanja, na nekaj manj kot 70.000 hektarjih zemljišč so se izvedle agromelioracije, namakalni sistemi pa so bili zgrajeni na nekaj več kot 5800 hektarjih zemljišč (Borec, 1997). Intenzivnemu uvajanju agrarnih operacij pa ni sledila učinkovita izvedba, zato je bilo v prvem obdobju tranzicije v tržno gospodarstvo v Sloveniji veliko težav pri dokončevanju že začelih projektov (Cerjak in Prosen, 2001; Lisec in sod., 2014).

Med prehodom na tržno gospodarstvo v Sloveniji ni bilo veliko politične podpore za dolgoročna vlaganja v kmetijska gospodarstva v obliki agrarnih operacij. Tako je bilo veliko zadržanosti glede njihovega izvajanja. Področje je bilo sicer na novo urejeno z Zakonom o kmetijskih zemljiščih iz leta 1996, ki z nekaj spremembami velja še vedno (ZKZ, 2011). Zaradi programa sanacij komasacij (dokončevanje nedokončanih komasacij iz obdobja nekdanje Jugoslavije) ter nekaterih (sicer redkih) primerov komasacij in spremljajočih agromelioracij se je znanje na tem področju v praksi ohranilo, nadgrajevalo in prenašalo na nove generacije strokovnjakov, čeprav za to ni bilo sistemsko poskrbljeno. Slabosti takratnega stihijskega pristopa in razpršenih pristojnosti se kažejo še danes kot slabo poznavanje postopkov in pomanjkanje izkušenj pri vodenju oziroma odločanju v okviru postopkov komasacij in drugih zemljiških operacij na lokalni in regionalni ravni – tudi v javnih institucijah, ki so zakonsko pristojne za odločanje v postopkih zemljiških operacij (upravne enote, geodetske pisarne, zemljiška knjiga, sektorske institucije – nosilci urejanja prostora ipd.). Znanje in izkušnje so zelo lokalno razporejeni, predvsem na kmetijsko intenzivnih območjih, kot so pomurska in podravska regija, savinjska, spodnjeposavska ter jugovzhodna regija (Lisec in sod., 2013).

Kljub začetni zadržanosti in omejeni podpori za izvajanje zemljiških operacij v Sloveniji je treba omeniti, da smo ena redkih držav iz skupine vzhodnoevropskih in bližnjih evro-azijskih držav z nekdanjim družbeno-planskim gospodarstvom (poleg nekdanje Vzhodne Nemčije, Češke, Slovaške, Litve in Poljske), v kateri se postopki zemljiških operacij financirajo in uspešno izvajajo (preglednica 1), kar v poročilih izpostavljajo tudi pri Organizaciji za prehrano in kmetijstvo pri Združenih narodih (Hartvigsen, 2014).

Preglednica 1: Izvajanje komasacij v nekdanjih tranzicijskih vzhodnoevropskih in bližnjih evro-azijskih državah (vir podatkov: Hartvigsen, 2014; osebna komunikacija).

	<i>Izvajanje komasacij s spremljajočimi ukrepi v kmetijskem prostoru</i>	<i>Program izvajanja komasacij s spremljajočimi ukrepi v kmetijskem prostoru</i>
<i>Ukrepi se redno izvajajo</i>	Češka, Litva, Nemčija (nekdanja Vzhodna Nemčija), Poljska, Slovaška, Slovenija	Češka, Litva, Nemčija (nekdanja Vzhodna Nemčija), Poljska, Slovaška, Slovenija
<i>Načrtovani prvi projekti oziroma programi</i>		Bolgarija, Estonija, Hrvaška, Latvija, Makedonija
<i>Izveden en ali več pilotnih projektov, ni pa rednih dejavnosti</i>	Albanija, Armenija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Estonija, Hrvaška, Kosovo, Latvija, Madžarska, Makedonija, Moldavija, Romunija, Srbija	Albanija, Armenija, Bosna in Hercegovina, Kosovo, Madžarska, Moldavija, Romunija, Srbija
<i>Do leta 2014 ni bilo niti pilotnih projektov</i>	Azerbajdžan, Belorusija, Črna gora, Gruzija, Rusija, Ukrajina	Azerbajdžan, Belorusija, Črna gora, Gruzija, Rusija, Ukrajina

3 ZEMLJIŠKE OPERACIJE V SLOVENIJI V OKVIRU PRP 2007–2013 IN PRP 2014–2020

Komasacije ter druge zemljiške operacije, kot so opredeljene v Zakonu o kmetijskih zemljiščih (2011), so v Sloveniji večinoma financirane le v okviru programa razvoja podeželja, medtem ko drugih namenskih virov trenutno ni na voljo. Program razvoja podeželja Republike Slovenije je skupni programski dokument Slovenije in Evropske komisije, ki je programska podlaga za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Program odraža nacionalne prednostne naloge države, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize danosti in stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva, pa tudi vpetosti teh gospodarskih panog v dogajanje na podeželju in celotnem prostoru. Podlaga za črpanje finančnih sredstev EKSRP v programskem obdobju 2007–2013 (dejansko se črpanje izteka s koncem leta 2015) je Program razvoja podeželja 2007–2013 (PRP 2007–2013), podlaga za črpanje v programskem obdobju 2014–2020 pa Program razvoja podeželja RS 2014–2020 (PRP 2014–2020).

Program pripravlja, spremlja, nadzoruje in vrednoti Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS. Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) je kot akreditirana plačilna agencija odgovorna za obravnavo vlog, administrativni nadzor, izvajanje nadzora na terenu pred odobritvijo izplačil, izvajanje in računovodstvo izplačil upravičencem.

3.1 Izvedeni projekti zemljiških operacij v okviru PRP 2007–2013

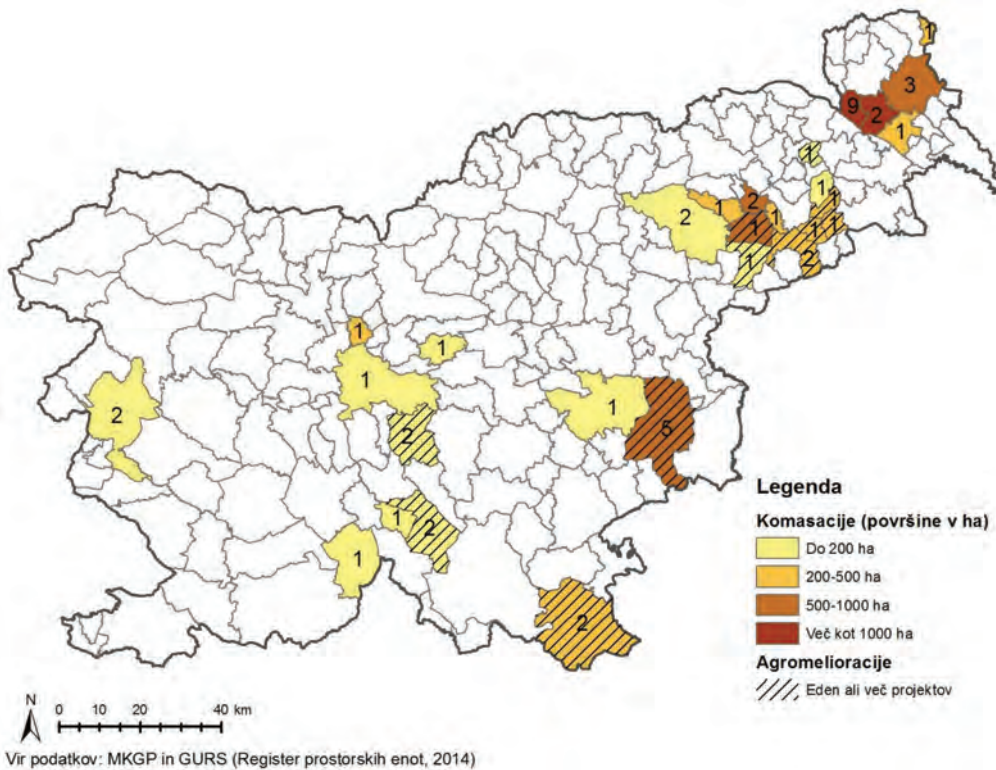
S programom razvoja podeželja RS 2007–2013 (PRP 2007–2013) je bila uvedena finančna podpora zemljiškim operacijam z ukrepom 125 – *izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem oziroma prilagoditvijo kmetijstva*, ki se je delil na **štiri** dejavnosti:

- komasacije,
- agromelioracije na komasacijskih območjih,
- gradnja velikih namakalnih sistemov in
- tehnološke posodobitve velikih namakalnih sistemov.

Za komasacije in agromelioracije na komasacijskih območjih je bilo objavljenih šest javnih razpisov. Finančno je bilo podprtih (vir podatkov: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS):

- 51 projektov komasacij na skupni površini 10.370 hektarjev, za katere je bilo dodeljenih nekaj več kot 12,2 milijona evrov nepovratnih sredstev, in
- 21 projektov agromelioracij na komasacijskih območjih na površini 3671 hektarjev, za katere je bilo dodeljenih nekaj več kot 2,9 milijona evrov nepovratnih sredstev.

V obravnavanem obdobju so za vsaj en projekt komasacij ali agromelioracij finančna sredstva v okviru PRP 2007–2013 prejele naslednje občine: Beltinci, Cerkvenjak, Črnomelj, Dornava, Gorišnica, Grosuplje, Hajdina, Hodoš, Juršinci, Kidričevo, Krško, Ljubljana, Loška Dolina, Majšperk, Markovci, Moravče, Moravske Toplice, Murska Sobota, Nova Gorica, Rače-Fram, Ribnica, Sevnica, Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Sodražica, Starše, Tišina, Videm, Vodice (slika 2). Kot je bilo že navedeno, je izvajanje agrarnih operacij z geografskega vidika izredno osredotočeno na območja, na katerih je delež kmetijske rabe zemljišč nad slovenskim povprečjem. Tam so se razvile tudi dobre prakse, ki se sedaj prenašajo na sosednje občine.

Slika 2: Prikaz občin, ki so bile ali so v programskem obdobju 2007–2013 v okviru javnih razpisov vključene v shemo sofinanciranja komasacij (prikazano je število projektov komasacij) in agromelioracij z ukrepom 125 (Lisec in Primožič, 2013).

Na področju namakalnih sistemov je bilo podprtih sedem uvedb novih velikih namakalnih sistemov na skupno 1753 hektarjih, za kar je bilo dodeljenih 10,6 milijona evrov (namakalni sistemi Ormož–Velika Nedelja, Gorišnica–Moškanjci (I. faza), Kalce–Naklo (II. faza), Blanca, Gorišnica–Moškanjci (dokončanje I. faze), Nemščak–Beltinci in Rakičan–Muzge). Poleg tega sta bili izvedeni dve tehnološki posodobitvi velikih namakalnih sistemov na skupno 396 hektarjih kmetijskih zemljišč, za kar je bil dodeljen skoraj milijon evrov (velika namakalna sistema Letuš in Šmatevž v Savinjski dolini).

V obdobju Programa razvoja podeželja RS 2007–2013 so bile v okviru ukrepa 121 – *naložbe na kmetijska gospodarstva* dodatno podprte naložbe v male namakalne sisteme, in sicer za gradnjo črpališča, sekundarnega in primarnega voda ter nakup opreme. V ta namen je bilo dodeljenih nekaj več kot 0,9 milijona evrov, in sicer za gradnjo črpališča, sekundarnega in primarnega voda ter za nakup opreme (Lisec, Primožič in Punčuh, 2015).

3.2 Predvidena podpora zemljiškim operacijam v okviru PRP 2014–2020

Program razvoja podeželja RS 2014–2020 (PRP 2014–2020) je Evropska komisija uradno potrdila dne 13. 2. 2015, tako je Slovenija v skupini prvih držav članic, ki lahko izvajajo ukrepe novega programskega obdobja. Skupno so načrtovani ukrepi za razvoj slovenskega kmetijstva in podeželja ocenjeni na nekaj več kot 1,1 milijarde evrov, od tega bo Slovenija prejela 838 milijonov evrov iz proračuna EU. Program

razvoja podeželja RS 2014–2020 se osredotoča na tri glavna področja, s katerimi bo Slovenija zagotavljala izboljšanje biodiverzitete (29 % vključenih kmetijskih zemljišč), stanja voda (25 % vključenih kmetijskih zemljišč) in tal (27 % vključenih kmetijskih zemljišč), konkurenčnost kmetijskega sektorja (3,4 % kmetijskih gospodarstev bo prejelo podpore za naložbe) in socialno vključenost ter lokalni razvoj podeželskih območij (PRP 2014–2020):

- ukrep M1 – prenos znanja in dejavnosti informiranja (12.500.000 evrov);
- ukrep M2 – službe za svetovanje, službe za pomoč pri upravljanju kmetij in službe za zagotavljanje nadomeščanja na kmetijah (10.768.000 evrov);
- ukrep M3 – sheme kakovosti za kmetijske proizvode in živila (1.738.666 evrov);
- **ukrep M4 – naložbe v osnovna sredstva (228.127.149 evrov):**
 - podukrep M4.1 – podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva,
 - podukrep M4.2 – podpora za naložbe v predelavo/trženje in/ali razvoj kmetijskih proizvodov,
 - **podukrep M4.3 – podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva:**
 - operacija: izvedba agromelioracij na komasacijskih območjih,
 - operacija: izgradnja velikih namakalnih sistemov,
 - operacija: tehnološke posodobitve velikih namakalnih sistemov,
 - operacija: ureditev gozdne infrastrukture;
- ukrep M6 – razvoj kmetij in podjetij (125.343.333 evrov);
- ukrep M7 – osnovne storitve in obnova vasi na podeželskih območjih (10.000.000 evrov);
- ukrep M8 – naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje (59.481.066 evrov);
- ukrep M9 – ustanovitev skupin in organizacij proizvajalcev (2.227.950 evrov);
- ukrep M10 – kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (203.607.386 evrov);
- ukrep M11 – ekološko kmetovanje (60.200.000 evrov);
- ukrep M13 – plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (265.933.333 evrov);
- ukrep M14 – dobrobit živali (16.368.000 evrov);
- ukrep M16 – sodelovanje (20.062.500 evrov);
- ukrep M19 – podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost) (52.365.613 evrov).

Zemljiške operacije se v Programu razvoja podeželja RS 2014–2020 podpirajo v okviru podukrepa M04.3 – *podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva* (M04 – naložbe v osnovna sredstva). Pri podukrepu M04.3 so naložbe namenjene za razvoj kmetijske in gozdarske infrastrukture, s čimer naj bi izboljšali upravljanje kmetijskih in gozdnih zemljišč ter gospodarjenje z njimi. V okviru tega podukrepa se izvajajo naslednje operacije:

- agromelioracije na komasacijskih območjih,
- gradnja velikih namakalnih sistemov,
- tehnološke posodobitve velikih namakalnih sistemov in
- ureditev gozdne infrastrukture.

V okviru agromelioracij na komasacijskih območjih se podpirajo zahtevne in nezahtevne agromelioracije. Osuševanje kmetijskih zemljišč pri tem ni dovoljeno. V okviru izvedenih agromelioracij se podpirajo tudi komasacije, s katerimi se povečujejo obdelovalni kosi (parcele) posameznih lastnikov kmetijskih zemljišč na komasacijskem oziroma agromelioracijskem območju. Načrt je izvesti ukrep na približno 10.000 hektarjih zemljišč. Namen operacije gradnja novih velikih namakalnih sistemov je, da se voda za potrebe namakanja pripelje od vodnega vira. V obdobju do leta 2020 je predvidena gradnja novih velikih namakalnih sistemov na 2400 hektarjih.

Novi program PRP 2014–2020 prinaša spremembe pri katastrskem preurejanju zemljišč (komasacij), saj sta združena instrumenta komasacije in agromelioracije. Z vidika praktične izvedbe je to razumljivo, saj je treba posamezne dejavnosti, ki se po naši zakonodaji sedaj uvrščajo med agromelioracijske ukrepe (urejanje in gradnja poljskih poti, odstranjevanje skalnih osamelcev, urejanje krajine ipd.), izvesti skupaj z novim parcelnim strukturiranjem prostora. Operacija »*agromelioracije na komasacijskih območjih*« **je sicer skladna** z zamislijo o celovitem urejanju kmetijskega prostora, toda z izzivom se bomo srečali pri njenem izvajanju, saj sta v praksi to še vedno dva ločena postopka, za katera sta pristojni dve različni instituciji (odločbo o uvedbi komasacije izda krajevno pristojna upravna enota, odločbo o uvedbi zahtevne agromelioracije pa ministrstvo, pristojno za kmetijstvo).

Sedaj se pripravlja sprememba Zakona o kmetijskih zemljiščih, s katero pa težava ne bo v celoti odpravljena. Predviden je sicer instrument agromelioracije na komasacijskih območjih, na področju agrarnih operacij pa se spremembe nanašajo predvsem na člene, ki urejajo agromelioracije in hidromelioracije – manj pa komasacije.

4 SKLEP

Spreminjajoči se načini kmetijske pridelave in tehnološki razvoj, zahteve urbanega razvoja ter varovanja narave in okolja, podnebne, demografske in druge spremembe zahtevajo pravno in fizično preurejanje zemljišč na podeželju. Države, kot je Slovenija, ki se v preteklosti niso dovolj intenzivno prilagajale na drugačne zahteve in pogoje rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč z ukrepi zemljiških operacij, se srečujejo z dodatnimi težavami neugodne lastniške in parcelne strukture kmetijskih gospodarstev, s težavami neurejenega dostopa do zemljiških parcel, s težavami slabe kakovosti podatkov katastrov nepremičnin in zemljiških registrov ipd. (Izvedba agromelioracij na komasacijskih območjih, 2015).

Program razvoja podeželja je že v preteklem obdobju precej pripomogel k izvajanju zemljiških operacij v kmetijskem prostoru. Verjamemo, da se bodo projekti zemljiških operacij nadaljevali tudi v okviru programa PRP 2014–2020. Žal so finančni viri omejeni in jih je veliko manj od že izkazanega interesa, zato bo treba razmisliti tudi o drugih namenskih virih v podporo izvajanju komasacij in drugih agrarnih operacij v zelo kratkem času. Prepogosto se spregleda tudi zakonsko predpisana zaveza investitorjev pri gradnji večjih infrastrukturnih objektov, da je treba odpraviti škodo na zemljiščih z ustreznimi zemljiško-ureditvenimi ukrepi. Možnosti za množično katastrsko preurejanje zemljišč je še več – ne le na podeželju, tudi na urbanih območjih. Zakonodajo je sicer treba osvežiti, a tudi v okviru sedanjega zakonskega okvira se da doseči lepe uspehe. V preteklem obdobju izvajanja komasacij kmetijskih zemljišč se je jasno pokazalo, da rezultati so, če je le volja. Tako so komasacije uspešno izvajali predvsem na območjih, na katerih so se posamezni zanesenjaki, tudi v lokalnih geodetskih pisarnah, z vso vnemo zavzemali za njihovo uvajanje in uspešno izvedbo. Upamo, da v naslednjem obdobju ne bo več treba zapisati »posamezni«.

Literatura in viri:

- Borec, A. (1997). Vloga agrarnih operacij pri razvoju kmetijstva in podeželja. V: E. Erjavec, L. Juvančič (ur.). Učinki reforme slovenske kmetijske politike. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, 197–206.
- Cerjak, M., Prosen, A. (2001). Komasacija v zadnjem desetletju, razvoj agrarnih operacij in Evropska unija. Posestna sestava in kmetijska politika. XVI. posvet Kmetijske svetovalne službe Slovenije, Bled. KGZ Slovenije, 64–77.
- Hartvigsen, M. (2014). Land reform and land fragmentation in Central and Eastern Europe. *Land Use Policy*, 36, 330–341. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.landusepol.2013.08.016>
- Izvedba agromelioracij na komasacijskih območjih (2015). Informacijska brošura za operacijo Izvedba agromelioracij na komasacijskih območjih iz naslova podukrepa 4.3 Podpora za naložbe v infrastrukturo, povezano z razvojem, posodabljanjem ali prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva, Programa razvoja podeželja Republike Slovenije 2014–2020. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS.
- Kokolj Prošek, J. (2001). Zemljiške operacije, izboljšanje posestne strukture ter priprava ustrezne zakonodaje. V: Posestna sestava in kmetijska politika. XVI. posvet Kmetijske svetovalne službe Slovenije. Bled: KGZ Slovenije, 58–63.
- Lisec, A., Primožič, T. (2013). Stanje in izzivi zemljiških operacij v Sloveniji. V: J. Nared (ur.), D. Perko (ur.), N. Razpotnik Viskovič (ur.). Nove razvojne perspektive. Ljubljana: Založba ZRC, 127–135.
- Lisec, A., Primožič, T., Pintar, M., Bovha, D., Ferlan, M., Prosen, A., Šumrada, R., Čeh, M., Drobne, S. (2013). Analiza stanja in izzivi na področju komasacij kmetijskih zemljišč. *Geodetski vestnik*, 57(4), 673–690. DOI: <http://dx.doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2013.04.673-690>
- Lisec, A., Primožič, T., Ferlan, M., Šumrada, R., Drobne, S. (2014). Land owners' perception of land consolidation and theirsatisfaction with the results – Slovenian experiences. *Land Use Policy*, 36, 550–563. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.landusepol.2014.01.003>
- Lisec, A., Čeh, M., Drobne, S., Ferlan, M., Foški, M., Šumrada, R., Trobec, B., Zavodnik Lamovšek, A., Cvejič, R., Golobič, M., Grčman, H., Penko Seidl, N., Perpar, A., Pintar, M., Prus, T., Udovč, A., Bovha, D., Čater, L., Gnilšek, J., Jevšnik, D. in Novak, P. (2015). Študija možnosti izvajanja zemljiških operacij na zavarovanih in varovanih območjih. Končno poročilo projekta. Ljubljana in Celje: Univerza v Ljubljani – Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo in Biotehniška fakulteta, Geodetski zavod Celje d. o. o.
- Lisec, A., Primožič, T., Punčuh, B. (2015). Izzivi dejavnosti preurejanja zemljiških parcel v slovenskem kmetijskem prostoru. Logistika v kmetijstvu. Novo mesto, 12. november 2015.
- Primožič, T. (2014). Komasacije in drugi postopki urejanja kmetijskih zemljišč – stanje in možnosti v Programu razvoja podeželja 2014–2020. Zbornik posveta 42. Geodetskega dne: Preurejanje zemljišč kot izziv. Ljubljana: Zveza geodetov Slovenije in Ljubljansko geodetsko društvo, 57–67.
- PRP 2007–2013. Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS.
- PRP 2014–2020. Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS.
- Thomas, J. (2014). Safeguarding real property rights and rational use by conflicting private and public interests – the German approach. *Geodetski vestnik*, 58(3), 517–534. DOI: <http://dx.doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2014.03.517-534>
- Triglav, J. (2008). Komasacije zemljišč ob gradnji infrastrukturnih objektov v Prekmurju. *Geodetski vestnik*, 52(4), 795–811.
- Triglav, J. (2014). Komasacije kot prostorska in lastninsko-pravna »metla«. Zbornik posveta 42. Geodetskega dne: Preurejanje zemljišč kot izziv. Ljubljana: Zveza geodetov Slovenije in Ljubljansko geodetsko društvo, 81–90.
- ZKZ (2011). Zakon o kmetijskih zemljiščih. Uradno prečiščeno besedilo ZKZ UPB2. Uradni list RS, št. 71/2011 in 58/2012.

Tomaž Primožič, univ. dipl. geog.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS
Dunajska cesta 22, SI-1000 Ljubljana
e-naslov: tomaz.primozic@gov.si

izr. prof. dr. Anka Lisec, univ. dipl. inž. geod.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Jamova cesta 2, SI-1000 Ljubljana
e-naslov: anka.lisec@fgg.uni-lj.si